



[www.waldorf.nu](http://www.waldorf.nu)

## **SAMTAL OM KVALITET I WALDORFSKOLAN**

17 mars 2002

På SFWFs Riksstämma den 16-17/3 2002 var representanter från organisationer som arbetar med att främja och utveckla waldorfskolor och waldorfpedagogik inbjudna till ett panelsamtal om waldorfskolans kvalitet. Tyvärr kunde inte samtliga organisationer medverka, men Lars Lindman-Backius från Huvudmannaförbundet och Anders Skånberg, medlem i Pedagogiska Sektionen, fanns på plats för att berätta och svara på frågor.

Lars Lindman-Backius från Huvudmannaförbundet berättade att förbundet är en ideell förening som är arbetsgivarförbund för antroposofiskt orienterade verksamheter. Det finns cirka 120 organisationer som är medlemmar. På 70-talet bildades SESAM för skolornas ekonomiansvariga. Det var i början på 90-talet som arbetsgivarfrågor blev synliga. Visserligen bestämmer vi själva, men vi lyder under lagar och förordningar. Det finns också starka arbetsgivarorganisationer som LO, Kommunförbundet m.fl. som har stort inflytande på arbetsmarknaden. Huvudmannaförbundet sluter kollektivavtal och medlemmarna sluter sedan lokala avtal. Huvudmannaförbundet är dels avtalspart och dels serviceorganisation för medlemmarna.

Det syns stora brister i form av kompetens i våra skolor. Det finns stadgar och organisation men man har sällan gjort klart för sig varför dessa finns och vilka konsekvenser de får för verksamheten. Ni föräldrarepresentanter, och även elever, ska klart och tydligt kunna uppfatta hur skolan är organiserad. Vad som kanske saknas idag är "trädgårdsmästarna", de som vårdar, vattnar, gödslar och beskär! Gedigna kunskaper om waldorfpedagogikens mål är inte självklart idag, och inte heller de självklara ledarna, som tidigare fanns i skolorna.

På 60- och 70-talet fanns en yttre fiende att kämpa mot, vilket skapade en slags balans i skolrörelsen. Idag när dessa yttre hinder är mer eller mindre undanröjda blir den inre identiteten viktig. Identiteten som waldorfskola, värdegrunden, måste genomsyra skolan. Varje skola har en egen "själ", en egen bakgrund och historia som är viktig att känna till för att kunna utveckla skolan vidare och fråga sig: var befinner sig skolan nu i sin utveckling? Vad som är en waldorfskola och vad en självförvaltande skola innebär, är fortfarande brännande aktuella frågor. Och det är Huvudmannen som ska initiera arbetet med dessa frågor. Lärarna behöver känna till detta. Om skolan inte är bra får man inga elever! Hur vi behandlar varandra i skolorna är mycket viktigare än många tror. Huvudmannen har inte alltid skapat en fungerande arbetsmiljö.

I Huvudmannen, (dvs. styrelsen), är alla lika ansvariga för allt som görs i skolan. Det går inte att skylla ifrån sig på andra delegerade grupper. Det är styrelsen som grupp som företräder den juridiska personen, som oftast är en stiftelse eller förening. Styrelseledamöterna är sedan ansvariga personligen för de beslut de är med och fattar, respektive om de underlåter att fatta beslut (t.ex. om kontrollbalansräkning) eller åtgärder som man enligt lag måste ansvara för som till exempel berör arbetsmiljön eller arbetsgivaransvaret. Detta betyder att man har ansvar åt två håll som styrelseledamot: för det första gentemot ändamålsparagrafen och/eller föreningsmedlemmar; och det är det ansvarsfriheten handlar om, att ägarna eller medlemmarna fransäger sig rätten att föra skadeståndstalan mot styrelsemedlemmarna för deras agerande. Det andra ansvaret gäller utåt mot fordringsägare, staten m.fl. Här blir man personligen ansvarig om man ej följer gällande lagar och avtal eller underlåter åtgärder som borde ha utförts. En stor skola har oftast en anställd kompetent person, men i en liten skola får styrelsen stå för kompetensen. Okunnighet kan bli dyrt! Vi skulle vilja arrangera ett miniseminarium tillsammans med SFWF om dessa frågor och lära er så mycket att ni förstår vad ni inte vet.

En fråga ställdes om vad styrelsen kan användas till. Lars svarade att det i en stor skola oftast finns en förtroendevald styrelse med kompetenta medarbetare/föräldrar inom områden som ekonomi, juridik, arbetsgivarfrågor och waldorfpedagogikens grundläggande värderingar. I en liten skola består styrelsen ofta ett sammelsurium av personer, valda för att det måste vara en styrelse. Ofta bildas då på skolan en informell styrelse, en informell ledning, vilket verkar förvirrande både på föräldrar och på myndigheter. En styrelses uppgift är att arbeta med övergripande frågor, som kvalitet, hur skolan får in fler elever och hur skolan samarbetar med föräldrarna.

Samverkan mellan små och stora skolor får inte glömmas bort. Det verkar som om vi är rädda för att hjälpa varandra med kompetens. Är det av ekonomiska skäl man avstår från samarbete? Eller är det värmen och viljan som saknas? Den varma viljan och samarbetet är en del av waldorfskolornas identitet, därför är dessa frågor viktiga att man arbetar med som huvudman.

Lars Lindman-Backius tog också upp frågan om ideal och verklighet i skolorna. Han menade att idealen är nästan osynliga idag, medan verkligheten däremot är starkt märkbar. Bland waldorfskolornas lärare kan man urskilja tre grupper:

- erfarna waldorflärare med god omdömesförmåga
- nyfikna lärare som tycker waldorfpedagogik verkar spännande
- kompetenta lärare som inte vet någonting om waldorfpedagogik

Huvudmannen är mycket dålig på att se och förvalta denna verklighet. Hur blir vi en waldorfskola? Vad sätter ni era barn i för skola? Vad förväntar ni er av en waldorfskola? Huvudmannens uppgift är att synliggöra waldorfpedagogiken. En del skolor ser inte ens idealet idag, man har inte tid att arbeta med sådana frågor! Vad är möjligt just nu att få till med utgångspunkt i oss som finns på skolorna? Utan en klar identitet överlever man inte, och föräldrar kan stödja och uppmuntra detta. En waldorfskola, ska den till exempel slänga ut barn? Jag menar: nej! Ni föräldrar har makt och ert barn har rätt till stöd och ni kan ta strid med lärare som säger nej. På skolorna säger man ofta att det är kollegiets ansvar, men lämna inte dessa frågor till kollegiet, utan till styrelsen, där alla som ingår är ansvariga!

**Anders Skånberg** var inbjuden som medlem i den pedagogiska sektionen av den antroposofiska högskolan. Han är också waldorflärare, numera arbetar han i Jonasskolan i Jämtland, som han grundat själv, en skola för elever med olika typer av skolsvårigheter. Han berättade: "Jag var klasslärare på 70-talet i en skola som hamnade i en kris. Kollegiet trädde tillbaka och lät föräldrarna bestämma med resultatet att skolan delades i två. Vi lärare formligen ropade efter hjälp från Pedagogiska Sektionen, men den ville inte vara en rättslig instans utan ett forum för samtal. Detta är för mig den pedagogiska sektionen: att ur ansvarskänsla för pedagogiken kunna arbeta utur den egna verksamheten. I sektionen kan man diskutera allvarliga frågor på en högre nivå, där kan man bearbeta pedagogiska frågeställningar. Delar av den pedagogiska sektionen ansvarar för det svenska Waldorflärlarmötet i januari varje år.

Sedan några år tillbaka ordnas varje år ett möte med alla tolfteklassare på Kulturhuset i Ytterjärna. Eleverna har varit förödande i sin kritik mot skolorna, men jag undrar vad det är som gör att de ser så glada, ivriga och fräscha ut? De solidariserar sig med waldorpedagogiska ideal och någonting är helt klart jättebra med det som görs i waldorfskolorna. Vet vi vad det är? Kan vi ta reda på det? Eleverna kritiserar betygen och betygshetsen. På min klasslärartid så skrev man läsårsbrev i klasserna 1-7. Det var en kamp att formulera sig och det var nyttigt för läraren, det innebar en inre förberedelse för nästa läsår, för min egen läraruppgift. När nu detta tycks försvinna i många skolor försvinner också en viktig korrekturmöjlighet för läraren

Det finns naturligtvis urvattnings-tendenser i waldorfpedagogiken idag, vilket är naturligt efter att den existerat i 80 år. Vad vill waldorfpedagogik idag? Jag tror att de flesta lärare lever med dessa frågor i sin egen verksamhet. Jag har elever i min skola som inte får plats i waldorfskolan. Ganska långt in på 70- 80talet var det möjligt för "udda" elever att gå den tolvåriga waldorfskolan. När waldorfskolorna drogs in i betygssystemet uppstod besvikelse både bland lärare och föräldrar. Har det vi kommer med en lyskraft? Vill vi fortfarande förändra världen? Frågorna som lever bland pedagogiska sektionens medlemmar är annorlunda än de som lever i kollegierna. Är vi en kulturimpuls? Har vi något viktigt att komma med för all pedagogik: t.ex. synen på betyg, på dyslektiker, på skolans/utbildningens mening och mål, på "besvärliga" barn? Waldorfpedagogerna behöver se över detta. Vi ser överallt idag hur terrorismens mål är att skapa oro och rädsla. Kan skolan/pedagogiken motverka detta genom att stärka och utbilda dessa krafters motsatser: tillit och mod?

Felicitas Vogt har varit här flera gånger, bland annat inbjuden av SFWF. Hon har berättat om hur den unga människan tidigare hade ett överskott på livskraft och att skolans uppgift då var att tukta och forma dessa krafter genom undervisningen. Idag är det tvärtom en brist på livskrafter som råder och det blir då istället skolans uppgift att ge och förnya livskrafterna, inte längre tukta dem. Människan har en otrolig förvandlingspotential, och lärarna måste tro på detta! Läraren behöver utveckla ett intresse för den möjligheten.

Läraren behöver frihet och föräldrarna ställer denna frihet till förfogande, i förtroende för lärarna. Detta betyder inget annat än att läraren ska vara sådan att föräldrarna vill ge detta förtroende. Egentligen är samarbetet mellan hem och skola 90 % och 10 % är undervisning. Det blir ingen skola utan detta förtroende! Vi kommer inte undan detta, hela tiden är det detta som är viktigast, att skapa förtroendekrafter. Glöm inte bort att föräldramöten är kunskapsmöten, är ett forum för medarbetarskap där förtroendekrafter kan skapas.